

'Het verdrag is zo belangrijk als mensen het willen laten zijn.'

De eerste ombudsvrouw voor kinderen

Noorwegen was het eerste land dat een ombudsvrouw voor kinderen benoemde, in 1981, enkele jaren voor het VN-kinderrechtenverdrag. In dit interview vertelt Maalfrid Grude Flekkøy over wat het betekent om als eerste mens ter wereld dit werk te doen.

DOOR: PETER MOSS - *Wanneer werd je in Noorwegen aangesteld als kinderrechtencommissaris?*

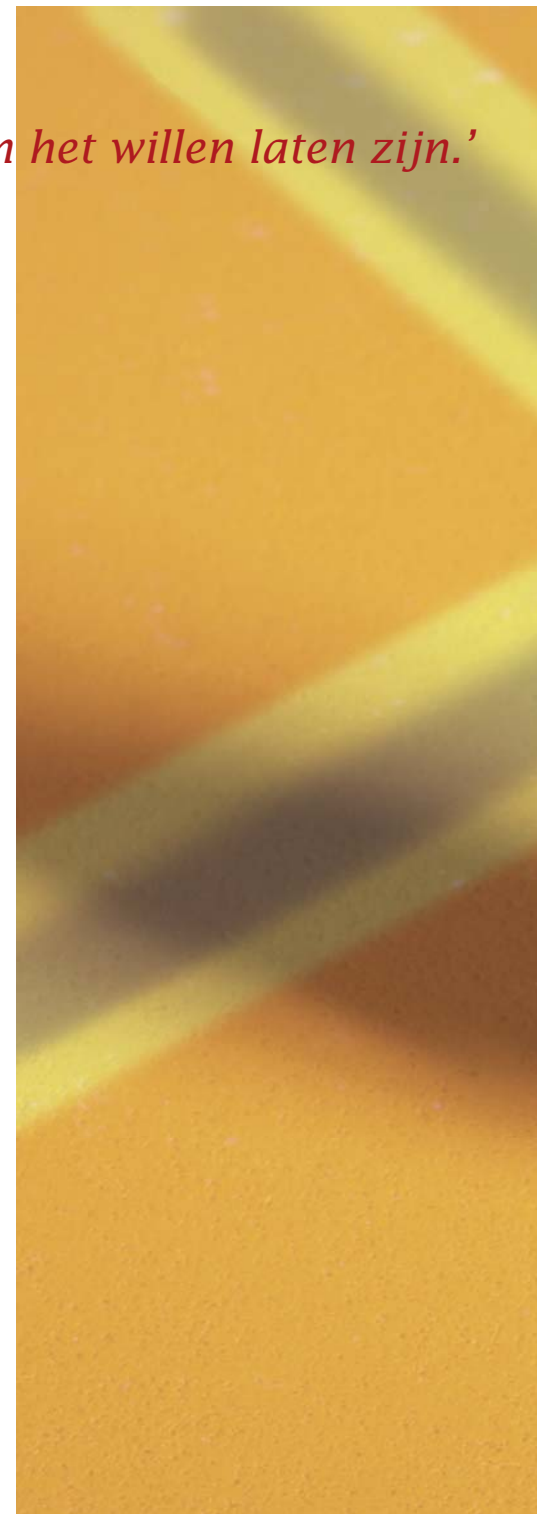
'In Noorwegen werd er al in 1969 gepraat over een kinderrechtencommissaris – hier heet dat *Barneombud*. Het onderwerp kreeg in 1979 meer aandacht; het was het Internationale Jaar van het Kind. Men zag het belang van zo'n functie. Er bestonden al ombudsvrouwen in Noorwegen die zich met consumentenzaken en gelijke rechten bezighielden. In 1981 werd ik de eerste kinderrechtencommissaris.

Ik wist van kindsbeen af dat ik met kinderen wilde werken. Op mijn negende was ik al leidster bij de gidsen! Mijn moeder was een vooraanstaand kinderpsychologe; eerst wilde ik in haar voetsporen treden, maar ik veranderde van idee toen ik een jaar of 18, 19 was. In Denemarken ging ik een opleiding tot *barnehagelærer* of kleuterleidster volgen. Dat beroep heb ik heel wat jaren in Noorwegen uitgeoefend. Daar ontmoette ik kinderen die problemen hadden en ik wilde begrijpen hoe dat zo kwam. Ik volgde een aanvullende opleiding psychologie en zo werd ik toch kinderpsychologe. Op dat moment had ik zelf drie kinderen en ging ik me bezighou-

den met lokale politiek. Toen de functie voor Ombudsvrouw vacant was, had ik de persoonlijke en professionele achtergrond. Ze hebben destijds de positie van ombudsvrouw openbaar bekendgemaakt, maar ik werd ook persoonlijk benaderd voor de functie. Er waren 19 kandidaten. Ik heb twee ambtstermijnen vol gemaakt en ben tot in 1989 gebleven.'

Hoe waren de reacties op het benoemen van een kinderrechtencommissaris?

'In het begin was er heel wat weerstand, nog voor ik in dienst kwam. Noorwegen was echt verdeeld over een ombudsvrouw voor kinderen. Iedereen was het ermee eens dat we de positie van het kind moesten versterken, maar velen vonden dat niet de taak van een ombudsvrouw. Het zou veel te veel kosten en dat geld konden we beter aan iets anders uitgeven. Er werd ook gezegd dat we al instellingen genoeg hadden die zich met deze zaken bezighielden. Er bestond inderdaad een soort welvaartsorgaan, maar dat was op sterven na dood. Het grootste knelpunt was dat we ons zouden gaan 'bemoeien' met families. Dat argument

heb ik heel vaak in heel veel landen gehoord.

De ombudsvrouw kwam er uiteindelijk door de sociaaldemocratische regering. Het voorstel werd goedgekeurd net voor de sociaal-democraten de verkiezingen verloren. Rechts kwam aan de macht en zij waren altijd tegen het voorstel voor een commissaris. Tijdens de verkiezingen zwoeren de conservatieven zelfs dat ze de functie zouden schrappen als ze aan de macht kwamen. Ten tijde van de verkiezing was ik net twee

weken in functie; ik had nog geen kantoor en geen werkmateriaal. Ik besloot gewoon door te gaan en gelukkig vergat de nieuwe regeringspartij haar verkiezingsbelofte en kregen we ook geld.'

Weerstand

Is de weerstand toen verminderd?

'Ja, men ging de ombudsvrouw gaandeweg meer accepteren. Een opiniepeiling wees aan-

vankelijk uit dat de meeste volwassenen tegen de ombudsvrouw waren; en het parlement was verdeeld. Aan het einde van mijn termijn was de publieke steun voor de ombudsman groot en in het parlement wilde niemand de positie nog opheffen.

In die periode kreeg ik ook heel veel steun van de kinderen. Meer dan 80 procent van hen wist wat een ombudsvrouw kan doen. Ze wisten meer over mijn werk dan volwassenen! En we hebben

resultaat geboekt. Kort na mijn aanstelling kwam er ook een ombudsvrouw voor kinderen in Costa Rica en Nieuw Zeeland. Intussen zijn er dertig, wereldwijd; ik voel me dus een beetje een grootmoeder. Het verhaal zou niet zijn verdergegaan als dit een slecht idee was geweest.'

Hoe ging je eigenlijk te werk, welke taken bepaalde je zelf? Heeft dat bijgedragen tot de verspreiding van de kinderrechten?

'Toen ons kantoor opende in 1981 waren we met zijn vieren: een secretaresse, een advocaat, een socioloog en ikzelf. Toen ik in 1989 aftrad was het kantoor nog even groot, omdat ons budget onveranderd bleef. De huidige ombudsvrouw werkt met zestien mensen.

We hadden ook beperkte communicatiemiddelen: geen internet, geen gratis telefoonverkeer, één tv-kanaal. Ik wilde ombudsvrouw zijn voor heel Noorwegen, niet enkel voor Oslo. Ik moest daarom op pad, bezoeken afleggen, praten op vergaderingen, interviews geven aan kranten en op de radio. Ik heb vermoedelijk 300 à 350 gemeenten bezocht. We maakten ook pamfletten en daar was er zelfs eentje bij voor kinderen onder de acht. Ik heb ook altijd getracht om zelf brieven en telefoontjes van kinderen te beantwoorden, dus ik sprak zelf met de kinderen aan de telefoon en beantwoordde zelf hun brieven.

Toen ik net begon, kon ik zelf kiezen aan welke thema's we aandacht besteedden. Zo bekeken we de impact van gewelddadige tv en video's op kinderen. In die periode werden er immers massaal videospelletjes verkocht en kwamen er steeds tv-kanalen bij, omdat de staat niet langer alles in handen had.'

Lichamelijke straffen

'Een ander thema was het verbod op lichamelijke straffen: het slaan van kinderen. Dit onderwerp kwam voor het eerst op in 1982 en was erg controversieel. Aanvankelijk dacht ik niet dat er een nieuwe wetgeving voor nodig was, maar dat bleek wel zo. We openden het debat en bereidden wetteksten voor. Uiteindelijk maakte een parlementaire commissie een voorstel voor een nieuwe wetgeving. De con-

servatieve regering had veel bezwaren tegen het wetsvoorstel. Ik ben het onderwerp blijven volgen en heb het steeds weer onder de aandacht gebracht. Zo kon het gebeuren dat toen er weer een sociaaldemocratische regering aantrad, het wetsvoorstel snel geaccepteerd werd. De nieuwe wetgeving was niet erg effectief, ze was te vaag. Pas onlangs is de wet herschreven in duidelijke taal. Het heeft al met al dertig jaar geduurd voor er echt verandering kwam.

Er waren ook kinderen van asielzoekers in die tijd. Zelf was ik vijf jaar vluchteling in de VS. Mijn grootvader was de Noorse minister van Buitenlandse Zaken en in 1940 moesten we vluchten voor de nazi's. Ik bracht het thema in 1980 ter sprake. Terwijl Buitenlandse Zaken vluchtelingenfamilies uit Noorwegen wilde verwijderen, benadrukte ik dat deze kinderen ook rechten hadden, bijvoorbeeld op onderwijs. Helaas is de positie van vluchtelingenkinderen vandaag nog steeds een heikel punt.

Ik heb ook zaken geregeld voor kinderen, maar ik stimuleerde ze altijd om hun klacht in te dienen via de bestaande kanalen, bijvoorbeeld de plaatselijke politiek. Het merendeel van de zaken werd door volwassenen ingebracht, in het belang van hun kinderen zoals bijvoorbeeld het gebrek aan goede huisvesting. Ook hen stimuleerde ik hun problemen aan te kaarten via de gebruikelijke politieke kanalen. Als dat niet lukte, kon ik wel tussenbeide komen.

Het is me altijd opgevallen hoe trouw kinderen me op de hoogte hielden van hoe de zaken ervoor stonden, veel beter dan de volwassenen.

De wet verbood me om betrokken te raken bij echtscheidingen en discussies over voogdij. Toch heb ik een overzicht bijgehouden van de

'Mijn diepste wens is dat kinderrechten overal op de eerste plaats komen. Het zou onze wereld mooier en democratischer maken.'

vragen die ons gesteld werden omdat echtscheiding en voogdij zaken zijn die voor kinderen van groot belang zijn.'

Onafhankelijk

Wat heb je al die jaren geleerd als ombudsvrouw? Zijn er zaken waar je spijt van hebt?

'De positie van de ombudsvrouw moet onafhankelijk blijven. Dat heb ik altijd benadrukt. Ik ben sociaal-democraat en werkte met een conservatieve regering. Daarom kon ik het me niet veroorloven beschuldigd te worden van partijpolitiek. Het is belangrijk met alle politieke partijen en maatschappelijke organisaties goede relaties te onderhouden, zoals bijvoorbeeld – zoals ik gedaan heb – met de de onderwijsvakbonden. Je moet partijpolitiek vermijden en er voortdurend op letten dat je mening op feiten gebaseerd is. Daarom is het ook belangrijk onafhankelijk te zijn van een regering. Op die manier kon ik thema's, zoals lichamelijke straffen, onder de aandacht houden.

Ook moet je geen verborgen agenda bijhouden. Alles wat de Barneombud doet, moet in het belang van het kind zijn. Een volwassen thema aankaarten "in naam van de kinderen" is fout.

Een ombudsvrouw moet in contact blijven met kinderen en de belangen van elk kind verdedigen. Aangezien Noorwegen een klein land is, lukte me dat aardig. In grote landen is dat vaak moeilijker. Dan kun je beter met regionale ombudsvrouwen werken. Ik leerde bovendien dat het belangrijkste is om te blijven benadrukken dat kinderen mensen zijn, met de status van burger als volwassenen. Ze zijn verschillend, niet minder.'

Werkte je als ombudsvrouw vooral met oudere of met jongere kinderen?

'We hebben veel voor jonge kinderen gedaan. Zo zeiden we dat elk kind naar een kleuterschool moest kunnen. Onze socioloog bracht de gevolgen van nieuw-samengestelde gezinnen voor kinderen onder de aandacht.

De kleuterscholen waren voor kinderen een

manier om andere kinderen te ontmoeten. Ze konden er spelen en dat was goed, omdat heel wat speelplaatsen verdwenen door het toenemende verkeer. Maar toch was er nog een andere reden om van die school een basisrecht te maken. Het is een plaats waar kinderen leren over democratie en burgerzin, op een niet al te schoolse manier. Tot slot bood de school ook kansen aan kinderen die kansloos waren.

Sinds ik heel jong was, ik denk dat ik elf was, heb ik gepleit voor ouderschapscurssussen. Maar dat heeft nooit iets opgeleverd.'

Beperkingen

Wat heeft het kinderrechtenverdrag volgens jou teweegebracht? En waar zitten de beperkingen?

'Ik ben nog vóór het verdrag afgetreden. Ik weet niet of het verdrag mijn werk erg zou hebben beïnvloed. Het verdrag is nuttig en je kunt er je stellingen kracht mee bijzetten, bijvoorbeeld in een campagne tegen lichamelijke straf-

fen. Maar er zijn ook beperkingen: het verdrag is zo belangrijk als mensen het willen laten zijn. Het verdrag is bijna overal geratificeerd, maar de leefsituatie voor kinderen is nog lang niet altijd goed genoeg. Het verdrag wordt nog vaak genegeerd. Zo vechten we in Noorwegen nog altijd voor de rechten van kinderen van asielzoekersfamilies, terwijl het toch al jaren geleden is dat ik het onderwerp opwierp. Het gevaar bestaat dat mensen denken dat alles oké is sinds de tekst bestaat.

Het kinderrechtenverdrag vervult in Noorwegen een grote wettelijke rol. Het staat boven andere wetten, die allemaal in overeenstemming moeten zijn met dat verdrag. In Noorwegen maakt de ombudsvrouw samen met andere organisaties een verslag van de toepassing van het verdrag, dit wordt toegevoegd aan het regeringsrapport.'

Wat moet er nog met de ombudsvrouw en de kinderrechten gebeuren om ze effectiever te maken?

'We kunnen enerzijds streven naar een ombudsvrouw voor specifieke domeinen, zoals scholen. Maar anderzijds: een algemene ombudsvrouw kan sectoroverschrijdend werken. Ook dat is goed.

Mijn diepste wens is dat kinderrechten overal op de eerste plaats komen. Het zou onze wereld mooier en democratischer maken. Kinderen zijn onze toekomst en onze verzekering van de toekomst. Realistisch gesproken is er nog zoveel geweld en tegenwerking van volwassenen, dat ik het niet snel zie gebeuren. Maar ik probeer optimistisch te blijven.'